

Розділ III. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ПРОСТОРУ

Part III. CONTEMPORARY ISSUES OF CULTURAL AND ARTISTIC AREA

УДК 793.33 «19/20»

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ БАЛЬНОЇ ХОРЕОГРАФІЇ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Павлюк Тетяна Сергіївна – доктор мистецтвознавства, професор,
Київський національний університет культури і мистецтв. м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-3940-9159>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.478>
24caratsofart@gmail.com

Виявлено історичні процеси розвитку бальної хореографії в Північній Америці кінця ХІХ – поч. ХХІ ст. *Методологія дослідження* базується на принципах об'єктивності, історизму, багатофакторності, системності, комплексності, а для досягнення мети – використані методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, конкретно-історичний, статистичний, описовий, логіко-аналітичний. *Наукова новизна*. Вперше здійснено спробу наукового дослідження актуальних питань проблематики розвитку бальної хореографії в Північній Америці, кінця ХІХ – поч. ХХІ ст. *Висновки*. З'ясовано особливості північноамериканської школи бальної хореографії. Саме США стали батьківщиною ексцентричних танців, тут зазнали стилістичної трансформації бальні танці латиноамериканського походження, виникли оригінальні бальні танці. Важливим для світового розвитку бальної хореографії стала популярність американського кіно, діяльність відомих майстрів бальної хореографії, а також становлення унікального стилю виконання Smooth and Rhythm.

Ключові слова: бальна хореографія, бальний танець, конкурсний танець.

Постановка проблеми. Танцювальна культура Північної Америки формувалася під впливом європейських країн, насамперед, Великобританії та Франції. Потужний вплив на мультикультурне середовище і розвиток бальної хореографії у США здійснили традиції вихідців з Африки: саме афроамериканський танцювальний стиль зумовив нову, відмінну від європейської, естетику хореографічних рухів. Показовим є те, що перші танцювальні змагання у США з бальної хореографії були інспіровані теж осередками афроамериканської культури. Завдяки новим, джазовим ритмам у ХХ ст. Північна Америка стала батьківщиною багатьох *ексцентричних танців*, що виникли як альтернатива класичній салонній хореографії англійського стилю. Тому, *актуальність* дослідження зумовлена саме необхідністю дослідження процесів розвитку бальної хореографії в Північній Америці кінця ХІХ – поч. ХХІ ст.

Мета статті полягає в аналізі історичних процесів розвитку бальної хореографії в Північній Америці кінця ХІХ – поч. ХХІ ст.

Чимало наукових праць зарубіжних та вітчизняних дослідників присвячені вивченню процесів становлення й розвитку бальної хореографії (Д. Базела, М. Бевз, М. Богданова, О. Вакуленко, Р. Воронін, Н. Горбатова, О. Касьянова, М. Кеба, А. Крись, А. Підлипська та ін.), але означене питання, а саме – розвиток бальної хореографії в Північній Америці, кінця ХІХ – поч. ХХІ ст., не розглядалося.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейські країни, особливо Великобританія та Франція, відіграли величезну роль та мали помітний вплив на розвиток танцювальної культури Північної Америки. Кожна громада переселенців привносила свої національні риси (народну хореографію та музику, бально-хореографічну культуру) до Нового світу. Потужний вплив на мультикультурне середовище і розвиток бальної хореографії у США здійснили традиції вихідців з Африки: саме афроамериканський танцювальний стиль зумовив нову, відмінну від європейської, естетику хореографічних рухів [1; 83]. Показовим є те, що перші танцювальні змагання у США з бальної хореографії були інспіровані теж осередками афроамериканської культури. Так, у 1892 р. у Нью-Йорку організовано перший конкурс із популярного на той час танцю кекуок, що дослівно перекладається як «прогулянка з тістечком» (англ. cake-walk). Цей негритянський танок із характерним для регтайму синкопованим ритмом став попередником стилю Rag та, зрештою, вплинув на розвиток соціальних танців усієї першої пол. ХХ ст. Завдяки новим джазовим ритмам у ХХ ст. Північна Америка стала батьківщиною багатьох *ексцентричних танців*, що виникли як альтернатива класичній салонній хореографії англійського стилю. Яскравим прикладом є фокстрот, що вийшов далеко за межі американського континенту й з місцевої екзотики перетворився на всесвітньо визнаний бальний танець.

Популярність бальних танців серед різних верств населення у другій пол. XIX ст. призвела до актуалізації попиту на хореографічне навчання. У багатьох містах США відкрилися танцювальні організації та спілки. У 1884 р. у Бостоні засновано Американську національну асоціацію майстрів танців, а у 1894 р. – Міжнародну асоціацію майстрів танців.

Влітку 1893 р. виникла Філадельфійська асоціація вчителів танців [21]. У 1918 р. в Нью-Йорку утворилася перша середня школа вчителів (Teacher's Normal School).

Уже у першій чверті XX ст. у США були не лише розвинені організації вчителів та любителів бальних танців, а медіаперсони, під чиїм впливом елітарне мистецтво бальної хореографії транслювалося у практику соціального виконавства. Такими стали Вернон і Ірен Касл, що розвинули, стандартизували та популяризували танго, квікстеп та повільний вальс.

У 1930–1950-ті рр. у США активізувався процес створення танців, стандартизації кроків та фігур, розробки нових методів технічного виконання та системи навчання; відбувається розробка системи управління конкурсними та соціальними танцями. Не зважаючи на значні досягнення окремих танцівників й офіційних організацій, нагальною стала потреба затвердження єдиних стандартів техніки виконання, правил проведення й системи оцінювання конкурсного бального танцю.

На Нью-Йоркській конференції, в 1926 р. 27 серпня, відбулося об'єднання Міжнародної асоціації майстрів танців та Американської національної асоціації майстрів танців. Із 1934 р. відкрилися міські відділення на території США та Канади. Dance Masters of America – саме таку назву новоствореної організації затвердили в 1948 р. Для діяльності іноземних членів, які не мали змогу бути присутніми на національних конференціях, із 1953 р. регулярно проводилися регіональні, а з 1991 р. – конференція у Національному конгресі [12].

Королівська академія танців та Офіційна Рада Бальних Танців у Лондоні, розпочали перемовини про співпрацю після підписання законопроекту Мерленда, а саме візиту президента Американського товариства вчителів танців Х. Вікс Рейда до Імперського товариства вчителів танців. У 24.10.1948 р. у Нью-Йорку (готель «Астор»), зустрілися провідні представники танцювальної педагогіки, представники: Dance Masters of America, Dance Educators of America, New York Society of Teachers of Dancing, Chicago National Association of Dancing Masters) та ін. асоціацій і клубів учителів танців. Було узгоджено організаційні питання й засновано Національну раду вчителів танцю (NDCTO). Першим президентом обрано Д. Дункана. Нацрада приділяла велику увагу не лише організаційним питанням, а й навчально-методичним виданням.

У процесі формування та розвитку американського стилю бальних танців, становлення конкурсного руху і танцювальної освіти у США неабияке місце посідала й Американська танцювальна гільдія (ADG), заснована 1956 р. Вона сприяла відкриттю міських відділень у Нью-Джерсі, Пенсильванії та Нью-Йорку (Манхетен, Квінсі, Лонг-Айленд, Бруклін). До складу організації входили професійні викладачі танців, виконавці, хореографи, акомпаніатори, письменники, історики та критики. Метою їхньої діяльності стала розробка стандартів навчання та просвітницька. Також активізовано роботу над виданням навчальних посібників, інструкцій та методичних рекомендацій з описами стандартизованих кроків та фігур бальних танців.

Друкованим органом Гільдії протягом 16 років було видання «Dance Score» (перший випуск надруковано 1965 р.). Окрім того, на його сторінках висвітлювалися проблеми всіх галузей танцю, обговорювалися нагальні теми: «Танці та технології», «Бачення жінок у танці», «Танців у глобальному співтоваристві» тощо.

Американська філія Імперського товариства вчителів танців (ISTD), сформована у Каліфорнії (1958 р.), за сприянням А. Мура, Д. Мортон, Д. Каліпа, А. Моргана, Д. Макгрегора, М. Майкла. Всього за рік функціонування філії надано право провести перший екзаменаційний тур, але за участі англійських екзаменаторів [13]. Прийняття у 1961 р. Національної танцювальної ради Америки (з правом обирати професійні танцювальні пари та суддів, які представлятимуть США на Чемпіонатах світу) до World Dance and Dance Sport Council (WD&DSC), спричинило активізацію співпраці з іншими світовими організаціями бальних танців. Були впроваджені й стипендіальні конкурси танців, зокрема «Miss Dance of America Scholarship Competition», сольні стипендіальні змагання (Solo Title Scholarship Competitions), щорічну премію Dance of America (DMA Annual Award). У Вашингтоні відкрито «Junior Division of Master Classes», «Performing Arts Scholarship Competition», «Teenage Ballroom Competition». Для цього засновано стипендіальний фонд, виплати з якого отримували і вчителі, і студенти.

Після підписанням ліцензійного договору Д. Роджерсом (США) та П. Пітерсоном (Лондон), 1976 р., відбулося офіційне заснування незалежного Імперського товариства вчителів танців США (USISTD). Національний комітет сформований 1998 р. (президент Д. Паттілло). Це сталося внаслідок 20-річної реструктуризації товариства, до складу якого увійшли вчителі танців більшості американських штатів, навіть Гавайїв [18].

На межі XX–XXI ст. у США відбувається активна популяризація бальних танців під керівництвом американських танцювальних асоціацій. На сьогодні провідними напрямками діяльності цих організації є: організація аматорських, професійних, професійно-аматорських фестивалів та чемпіонатів, які базуються на встановлених стандартах, створення навчально-методичного забезпечення, розвиток хореографічної освіти, контролювання нормативно-правової основи конкурсних змагань.

Найвищим керівним органом, що забезпечує розвиток бальної хореографії в країні є Національна танцювальна рада Америки (National Dance Council of America). До її складу входять провідні професійні та аматорські організації – American Ballroom Company, Arthur Murray International, Brigham Young University, Dance Teachers Club of Boston, Dance Vision International Dancers Association, Fred Astaire Dance Studios International, Heritage Dance Foundation, National Dance Teachers Association, New York Society of Teachers of Dancing, North American Dance Organizers Alliance, North American Dancesport Teachers Association, Pan American Teachers of Dancing, Professional Dancers Federation, U.S. Imperial Society of Teachers of Dancing, United States Terpsichore Association (USTA). Більшість цих організацій має міжнародний статус, до того ж у США активно функціонує World Federation of Ballroom Dancers [13].

Основна мета діяльності NDCA, є захист на загальнодержавному рівні інтересів і танцювальних організацій та осіб, які належать до хореографічної сфери. NDCA (Національна танцювальна рада Америки) співпрацює з національними та міжнародними радами танців різних країн усього світу та є єдиним представником США у Світовій танцювальній раді, а також членом Асоціації танцю і танцювального спорту Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Завданнями організації є встановлення та підтримка найвищих стандартів хореографічної освіти; надання можливості щодо отримання статусу кваліфікованих вчителів танців та класифікації суддів, контролерів на національному та світовому рівні представникам, що належать до організацій-членів NDCA; проведення масштабних тренінгів світового рівня тощо [13].

Структура NDCA складається з наступних відділів: *департамент бального танцю*, що займається вирішенням питань, пов'язаних з усіма напрямками бальної хореографії, інших сучасних форм та течій танцювального мистецтва); *команда фахівців із Public Relations* забезпечує широкі зв'язки з громадськістю: рекламні питання, популяризацію бальної хореографії та ін. форм танцю тощо); *відділ виконавських мистецтв* (діяльність у сфері інших напрямів хореографічного мистецтва); *видавниче відділення* (публікація і розповсюдження наукової й навчально-методичної літератури, навчальних відео тощо) [13].

Відділом бального танцю NDCA затверджено список танців для змагань та чемпіонатів. Це, насамперед міжнародні стилі *європейська програма* (вальс, танго, віденський вальс, повільний фокстрот, квікстеп) та *латиноамериканська програма* (ча-ча-ча, самба, румба, пасодобль, джайв), а також два національних стилі, що виникли у США: *Smooth* (вальс, танго, фокстрот, віденський вальс) та *Rhythm* (ча-ча-ча, румба, свінг, болеро, мамбо). Значущим для регіонального розвитку мистецтва бальної хореографії є й той факт, що Національна танцювальна рада США затвердила у складі конкурсної програми додаткові танці американського стилю – пібоді, меренга, пасодобль, самба, полька, свінг західного узбережжя, хастл. Фахівці NDCA встановили й правила проведення Theatrical and Exhibition (усі пари танцюють одночасно під попередньо відібраний музичний супровід), Cabaret Dances (пари по одній виконують танець під обраний на власний розсуд музичний супровід) та Pro/Am multi-dance Competitions (танці виконуються у встановленому для професійних змагань порядку). Фахівцями NDCA розроблено новітні вимоги до техніки виконання та використання кроків і фігур бальних танців американського стилю у конкурсних програмах чемпіонатів та змагань, а також урегульовано питання щодо суддівства, оцінювання професійних та аматорських змагань, що відбулося через внесення змін до відповідної нормативно-правової бази [15].

З огляду на естетичні критерії мистецтва бальної хореографії, провідними американськими асоціаціями встановлено стандарти поведінки танцюристів та викладачів танців, що надзвичайно сприяє популяризації гідного образу професії хореографа. Наприклад, стандарти Dance Masters of America виключають непристойну поведінку на танцполі, використання надмірно сексуальних, зухвалих рухів та костюмів, що не відповідають віковим категоріям і загально-прийнятим моральним нормам [8].

В умовах підвищення викладацьких та етичних стандартів мистецтва танцю, важливим аспектом діяльності національних асоціацій вчителів танців США в XXI ст. стає *розвиток хореографічної освіти* з метою створення умов для підготовки конкурентоспроможних висококваліфікованих вчителів на основі навчання, сертифікації і досвіду.

На сьогодні в США за сприянням NDCA діє програма *сертифікації вчителів танців*, яка проводиться через організації-члени Національної танцювальної ради Америки – Arthur Murray International (AMI), Dance Teachers Club of Boston (DTCB), Dance Vision International Dancers Assoc. (DVIDA), Fred Astaire Dance of North America (FADS), National Dance Teachers Assoc. (NADTA), North

American Dance Teachers Assoc., Inc. (NADTA), Pan American Teachers of Dancing (PAN AM), U.S. Imperial Society of Teachers of Dancing (USISTD) та U.S. Terpsichore Assoc, Inc. (USTA).

Наприклад, Національною асоціацією вчителів танців США передбачено проведення іспитів із професійної сертифікації за ступенями Associate, Masters або Fellow, а також для сертифікації професійних учителів на бронзових, срібних та / або золотих рівнях у наступних стилях танцю: American Smooth – вальс, танго, фокстрот, віденський вальс, пібоді; American Rhythm – ча-ча-ча, румба, болеро, свінг східного узбережжя (East Coast Swing), мамба; International Standard – вальс, танго, віденський вальс, фокстрот, квікстеп; International Latin – ча-ча-ча, самба, румба, пасодобль, джайв. Також у форматі проведення іспитів з сертифікації вчителів передбачено медальне тестування студентів – Intermediate Bronze, Full Bronze, Intermediate Silver, Full Silver, Intermediate Gold, Full Gold, Gold Star з усіх стилів танців [5].

Із метою вдосконалення танцювальної освіти, методичних процесів викладання та формування естетичної доктрини розвитку хореографічного мистецтва (на поч. XXI ст.) розроблена і впроваджена, спеціальна програма для підготовки вчителів (Dance Masters of America Teachers Training School Program), організацією – Dance Masters of America, Inc, за якою почали працювати у Нью-Йоркському державному університеті, а також Центрі мистецтв Буффало.

Багаторівнева програма, розрахована на 7 років навчання, надає студентам можливість усвідомити фундаментальний матеріал з історії та теорії танців, здобути навички професійного хореографо-постановника, опанувати методиками, що сприяють успішному переходу від виконавця до педагога. По закінченні навчання випускники отримують ступінь магістра в галузі танцювальної освіти [8]. Програма включає різні рівні, насамперед Grade I-III: викладання для початківців, студентів середнього рівня та танцівників високого рівня. Окрім практичного досвіду та танців програма включає реп-сесії, лекції, демонстраційні заняття, вивчення навчальних посібників. IV рівень передбачає відвідування необхідних та факультативних занять, доповіді на семінарах Dance Masters of America Teachers Training School Examination за обраними дисциплінами. Останній рівень (Advanced) розрахований на слухачів, які закінчили перші 4 рівні без тестування. Сертифікат про вищу освіту Dance Masters of America Teachers Training School надає слухачам, які успішно закінчили рівні I-IV та склали мінімум 2 основні іспити, а диплом випускників (Dance Masters of America Teachers Training School Diploma) слухачі отримують в кінці рівня Associate, після успішного складання мінімум 4-х іспитів з основних предметів (степ, балет, джаз та модерн). Рівень Post graduate розрахований на підвищення кваліфікаційного рівня викладацьких навичок за розширеним Advanced Curriculum та/або спеціальними курсами навчання за програмою магістратури танців (Special Study Courses). Головна увага концентрована не на вдосконаленні власної техніки виконання танців, а на методах викладання. Це сприяє опануванню матеріалів програми, надає знання і досвід із методики навчання учнів різних вікових категорій та технічних рівнів.

Навчальна програма містить методики викладання балету, ступу, джазу, модерну, акробатики, гімнастики тощо. Студенти вивчають й особливості роботи з учасниками творчих театральних студій, а також специфіку організації дитячих танцювальних колективів. Програмою передбачені спеціальні заняття з народного, бального танцю та інтерпретаційної хореографії (interpretive dance), курси з теорії музики, історії танців, хореографічної нотації, кінезіології, хореографії, студійного бізнесу, костюмування та освітлення. Навчальний курс післядипломної освіти доповнено й семінарськими заняттями з музичного театру (Musical Theatre Dance Intensive) та творчими майстер-класами (Choreographers Workshop).

Програма підготовки вчителів танців реалізує збалансований підхід до викладання основного матеріалу, використовуючи різні формати класів. Розклад містить основні та додаткові класи до 7 занять на день (латинські, свінгові, партнерські, джазові танці, чечітка, історія ступу, а також балетна школа Ваганової – Vaganova Schools of Ballet). Всі вони вибудовуються відповідно до рівня відвідувачів програми, і комбінуються з виконання танців, практичних навичок викладання, лекцій, групових та індивідуальних занять, а також семінарів та вечірніх факультативних занять за власним вибором [8].

Із метою підтримки високої якості танцювальної освіти, члени Dance Masters of America випускають велику кількість навчально-методичної літератури. Нині базові посібники з бального танцю постійно перевіряються, оновлюються та модернізуються згідно з останніми тенденціями розвитку хореографічного мистецтва та танцювальної освіти.

Особлива увага приділяється і конкурсному руху серед дітей та молоді. Організація проводить регулярні змагання: «Miss Dance of America Scholarship Competition», «Mr. Dance of America Scholarship Competition» (віком від 13 до 15 років), «Junior Miss Dance of America Scholarship Competition» та «Junior Mr. Dance of America Scholarship Competition» (віком від 10 до 12 років), «Petite Miss Dance of America Scholarship Competition» та «Master Dance of America Scholarship Competition» (віком від 7 до 9 років). З 1994 р. започатковано першу Президентську щорічну премію Dance of America (Presidents Award) [8].

Особливу роль у розвитку конкурсного бального танцю в США відіграє *Dance Vision International Dancers Association (DVIDA)* – професійна організація для педагогів-хореографів та конкурсантів, члени якої (понад 50 експертів) беруть активну участь в розробці стандартів танців з 2001 р. Асоціація є визнаним світовим лідером з виробництва та розповсюдження навчальних відеоматеріалів [10]. Засновниками організації є танцювальна пара Вейн та Донна Ерг, володарі титулів *United States Latin Finalists*, *United States Rising Star Vice-Champions*, *Blackpool Rising Star Finalists* та *Eastern United States Champions*. Компанія співпрацює з національними та світовими чемпіонами з бальних танців, а участь у записах беруть професійні викладачі, тому відеоматеріали та методичні рекомендації поширюють серед широкого загалу естетичні стандарти найвищого рівня. З 2001 р. розроблено програми з методики викладання бальних танців: *DVIDA Syllabus* та *Manuals* американський стиль, міжнародний стиль, *Country Western*, *Night-Club 2-Step*, аргентинське танго, сальса тощо. Вони визнані Національною танцювальною радою Америки і популярні у багатьох студіях бальних танців не лише в США, а й світі. Програма *DVIDA American Style Syllabus* прийнята Канадською асоціацією вчителів танців у якості офіційного навчального плану для сертифікації професійних інструкторів і широко використовується в Англії, Австралії, Греції та ін. країнах [10].

Провідним навчальним закладом США, який відіграє головну роль не лише у розвитку танцювальної освіти та сучасного бального танцю, а й популяризації сценічного та конкурсно-спортивного бального танцю, є *Університет Бригама Янга (Brigham Young University, скорочено BYU)*. Це перший ЗВО країни, що включив бальний танець у навчальні плани. Бальні танці посідають значне місце в житті хореографічного факультету Коледжу мистецтв та комунікацій при університеті. Навчальний процес із бальної хореографії започаткований професором А. Хітон у 1953 р. для організації вивчення соціальних танців на найвищому рівні. На сьогодні університет є визнаним лідером хореографічної освіти з бальних танців і організацією-членом Національної танцювальної ради США [3]. Започаткована А. Хітон програма (в різні роки нею опікувалися Б. де Хойос (1960-1970 рр.), Р. та Д. Мевор (1970-1975 рр.), Е. Ліман (1975–1980 рр.) Л. Вейкефілд (1980-2015 р.) та ін.) нині, під головуванням Курта та Шерон Холмак (із 2015 р.) є найбільшою комплексною програмою бальних танців в світі.

Програма бальних танців в університеті передбачає високопрофесійну технічну підготовку – кожен семестр студенти відвідують понад 60 класів міжнародного стилю (європейська і латиноамериканська програма) та американські соціальні танці. Щорічно 4000 студентів займаються у класі бальних танців. Окрім тренінгів із техніки виконання бальних танців, фахівцями з бальної хореографії розроблено унікальну програму виконання, відому як *BYU Ballroom Dance Company* [3]. Вона передбачає наявність п'яти окремих команд (по 16 студентських танцювальних пар у кожній), розподілених відповідно до рівня майстерності. На теперішній час членами *BYU Ballroom Dance Company* є 160 професійних педагогів бальних танців.

BYU Dance Company є постійним учасником найпрестижніших чемпіонатів – *The United States National Formation Championships*, *The World Formation Championships* та *The British Formation Championships*. З 2013 р. задля підтримки діяльності *BYU* та *Ballroom Dance Company* Всесвітньою танцювальною радою (WDC) і *Arthur Murray International* заснована стипендія, кошти якої призначені на академічне навчання та всі інші потрібні внески членів *Ballroom Dance Company* [6].

Із 1982 р. *BYU Ballroom Dance Company* проводить щорічні концертні вистави – *Ballroom Dance in Concert* (з 2003 р. мають власні назви – «Encore» (2010 р.), «Imagine» (2011 р.), «Stripes and Stars» (2012 р.), «Jump and Jive» (2013 р.), «Light Up the Night» (2014 р.), «Bravo!» (2015 р.), що проходять у *Mariott Center* на території університету. Хореографами-постановниками є керівники компанії, а також професійні танцюристи, чемпіони США та Канади. Отже університет є найвпливовішим навчальним закладом США з погляду ідентифікації бального танцю як виду мистецтва.

Діяльність *Національної асоціації вчителів танців Америки (NDTA)*, некомерційної організації, створеної у 1976 р. (Флорида), президентом якої є Ч. Фокс, нині спрямована на сприяння розвитку мистецтва бальних танців, інформаційного забезпечення та надання ресурсів (навчальних матеріалів) членам організації, проведення кваліфікаційних іспитів для сертифікацій на різних рівнях та стилях із метою допомогти професійним викладачам бальних та латиноамериканських танців, свінг, кантрі, сценічних танців, інших подібних типів партнерського або соціального танцю у покращенні художнього, технічного та фінансового рівня. Професійним членам асоціації надається можливість пройти офіційно схвалений *NDCA* процес експертизи та сертифікації. Протягом року проводяться кілька сесій семінарів-практикумів, під час яких учасники можуть ознайомитися з новими розробками з методики викладання бальних танців, а також варіантами і шаблонами в різних танцювальних формах (конкурсних та соціальних) [13].

Національна асоціація вчителів танців Америки є офіційним членом та затвердженою сертифікаційною організацією Національної танцювальної ради Америки і бере активну участь у розробці вимог стосовно техніки виконання бального танцю та методики викладання.

В Official Syllabi встановлено ряд елементів та обмежень щодо кожного рівня (бронзи, золота та срібла), для створення відповідного процесу розвитку і прогресу за допомогою освоєння більш складних форм і концепцій хореографії.

Наприклад, розроблений Е. Кайє та Б. Кнолл перелік висвітлює декілька елементів, які треба засвоїти танцівникам на кожному рівні навчання: «бронза» – навчитися певним чином групувати та балансувати тіло, переміщувати вагу з ноги на ногу послідовно через хореографію нескладних схем, розуміти основні рухи кожного танцю, відчути в цілому тіло та опанувати напругу м'язів тулуба, вести переміщення рамки тіла на основних рівнях; «срібло» – освоїти застосування складних позицій тіла, вдосконалити процеси балансування та об'єму верхньої частини пари; розвивати здатність танцювання складних ритмів та синкоп; поліпшити виконання обертань; вміти ізолювати частини тіла під час виконання рухів не порушуючи енергію сили м'язів тулуба, контролювати переміщення більш складних рамок; «золотий» – вдосконалити зміни внутрішніх та зовнішніх вигинань із більшою частотою та швидкістю, застосовувати фігури та складні ритми в танці, змінювати напрям, посиливши відчуття ваги тіла, користуючись більш ефектними позиціями тіла для підсилення ефекту танцю, навчитися переміщувати все тіло через ізоляцію для підвищення швидкості та сили, покращити розуміння складних переходів. Метою навчання відкритому танцю є стимулювання гнучкості з урахуванням часу та шаблонів, опанування новими рухами та формами, вільно виражати емоції засобами танцю [11].

Не менш цікавою сторінкою історії бальних танців у США є *аматорський танцювальний рух*. Відомо, що у 1965 р. Н. Мартін, перший президент United States Amateur Ballroom Dancers Association (USABDA, а з 2005 р. – USA Dance, Inc.) [2, 1] та члени асоціації – викладачі та професійні виконавці Нью-Йорка, Вашингтона, саме Західного узбережжя, активно працювали над створенням керівництва для вивчення танців, розробкою статуту організації, в якому акцентувалося на трьох головних напрямках – International Style competitors, American Style competitors та Social dancers.

У 1978 р. президентом асоціації став Р. Мейсон, який є засновником MidEastern Chapter та намагався отримати статус національної організації і утворити представництва USABDA по всіх регіонах США. За 1980-ті рр. він об'єднав аматорські танцювальні організації в USABDA – єдину національну аматорську асоціацію бальних танців США, що засвідчив світовий керівний орган – International Council of Amateur Dancers (ICAD, а з 1990 р. – Міжнародна федерація танцювального спорту (IDSF).

Нині USABDA – є національним керівним органом аматорських бальних театрів США, займається підтримкою розвитку різних стилів та форм, змагальних і рекреаційних напрямків соціального танцю, організовує проведення змагань, чемпіонатів, сприяє підтримці навчальних програм DanceSport – проект, спрямований на популяризацію бальної хореографії у коледжах та школах. USABDA, кожного року займається проведенням національних, регіональних та місцевих чемпіонатів DanceSport. Визначені асоціацією переможці національних чемпіонатів за фінансової підтримки USABDA беруть участь у IDSF World DanceSport Championships (з 2011 р. – WDSF World DanceSport Championships) [19].

Чимале значення для розвитку бальної хореографії у Сполучених Штатах мав медійний спосіб популяризації цього виду мистецтва. Видовищно-артистичні хореографічні форми здобули мільйони прихильників на хвилі загального захоплення мюзиклами у країні та потужним розвитком кіноіндустрії у 1920-30-х рр. Голлівудський стандарт 1930-х рр., представлений хореографією блискучої пари Фред Астер та Джинджер Роджерс, вплинув на смаки мільйонів глядачів у США по всьому світу.

Процес поширення різних видів хореографічного мистецтва, у тому числі бальних танців, охоплював не лише кіноекрани та театральні майданчики. Американці винайшли спосіб популяризувати танцювання як здоровий спосіб дозвілля через радіомережу. Так, у 1920-ті рр. почалися трансляції радіопередач А. Мюррея – учня танцюристів Вернона та Ірен Кастл. Новацією цього видатного танцівника було винайдення методики заочного школи бальних танців: поштою він надсилав власний курс навчання бальним танцям та широкі листи з шаблонами кроків, які розкладалися на підлозі для відтворення. Процеси популяризації бального танцю та інших напрямів хореографії на телебаченні в США (друга пол. XX ст.), пов'язана з шоу «Американська естрада» («American Bandstand», ведучий Д. Кларк) та «Потяг душі» («Soul Train», ведучий Д. Корнеліус) – обидві програми відіграли неабияке значення у розвитку американської музичної і танцювальної культури [20].

Згодом у Сполучених Штатах шаленої популярності набуло шоу «Танці з зірками» (Dancing with the Stars) – американська версія британського шоу під назвою Strictly Come Dancing. У США зберігся формат Pro-Am, тобто для шоу знамениті діячі мистецтва та культури поєднуються з професійним танцюристом, який виступає їх партнером протягом усіх змагань. Щотижня кожній парі доводиться

виконувати танець, намагаючись отримати високі бали від суддів і голоси глядачів. «Dancing with the Stars» є одним з найдовших танцювальних шоу в США. Воно триває вже майже 30 років.

Останнім часом усе більше набуває популярності шоу «Світ танцю» (World of Dance), прем'єра якого відбулася у травні 2017 р. Продюсером цього шоу є Дж. Лопес. Усі учасники шоу змагаються за головний приз у 1 млн. \$ США. Хоча тут наявні виступи танцюристів різних стилів і форматів (включаючи сольні, малі та великі колективи), чимала увага приділяється саме бальному танцю. У США виходять інші танцювальні телепрограми з наявністю бальних танців: «Do you think you can dance», «Give a dream», «America's Ballroom Challenge» тощо.

Американське телебачення та кіностудії, користуючись попитом широкої публіки на бальні танці, активно знімають ігрове та документальне кіно, серіали про професіоналів і аматорів бальної хореографії. Всесвітньо відомими стали стрічки «Брудні танці» (1987 р.) режисера Е. Ардоліно, «Давайте потанцуєм» («Shall We Dance») режисера П. Челсома (2004 р.), «Школа танців і гарних манер Мерилін Хочкісс» («Marilyn Hotchkiss' Ballroom Dancing & Charm School») режисера Р. Міллера (2005 р.) тощо. Популярним серіалом, створеним компанією Netflix, є «Дитяча бальна зала» («Baby Ballroom»), який з успіхом вийшов на екрани 2017 р. і через свою комерційну успішність подовжений до 2020 р.

Специфічні традиції з бальної хореографії склалися ще в одній великій країні Північної Америки – Канаді. Наприкінці XIX ст. тут існувала досить розвинена танцювальна культура, привнесена емігрантами з різних країн. За даними Д. Оутевського, на початку XX ст. танцювальні школи пропонували заняття класичним балетом за методиками російських хореографів та італійської школи Е. Чекетті, іспанські танці, імпровізацію та композицію, а з бальної програми – англійський вальс, квікстеп і танго. Найбільш популярними були школи Л. Мореноффа та російських емігрантів Б. Волкова, Л. Ширяєвої, пізніше – вихідців із Великобританії Гвінет Ллойд і Челіі Франка [14; 97-98].

У великих канадських містах (Вінніпег, Торонто, Монреаль, Ванкувер та ін.) були популярні танцювальні зібрання. Бали проводилися з нагоди урочистих подій, а також як регулярні розваги студентської молоді, середнього та вищого класу (зокрема благодійні бали). Організовані спочатку на приватні кошти, такі заходи поступово переходили на комерційну основу. Варто зауважити, що не у всіх містах бальна хореографія й особливо її новомодні форми мали однозначну підтримку. У тих місцевостях, де домінувала протестантська мораль, наприклад, у Квебеку, пристрасне танго чи інші латиноамериканські танці викликали обурення [14; 97-98].

Вірогідно, з цих самих причин конкурсно-танцювальний рух у Канаді виник пізніше, ніж у США та Європі. За даними веб-сайту канадського танцювального спорту (DanceSport Canada), Канада стала членом FIDA (Internationale de Danse pour Amateurs) до 1938 р. У 1950-х рр. в Онтаріо створена Асоціація любителів Канади, що представляла танцюристів-аматорів й проводила активну педагогічну та конкурсну діяльність. Наприкінці 1960-х рр. у Канаді було чотири асоціації бальних танців, дві з яких професіональні. У 1978 р. засновано раду президентів (The Past Presidents' Council) з питань бальної хореографії, що підштовхнуло до створення Канадської асоціації вчителів танців (CDTA) у 1981 р. (з 2004 р. – North American Dance Sport Alliance). Було підписано угоду про співпрацю танцювальних організацій країни та врегулювання правил проведення конкурсів тощо [7].

У 1960-1970-х рр. бальні танці стали надзвичайно популярними в студентсько-університетських колах. Тоді ж відкрито чимало клубів при коледжах та інших навчальних закладах, що дало підстави для створення широкого загалу не лише аматорів і поціновувачів бальної хореографії, а й утворило середовище для підготовки професійних виконавців.

Із початку 1990-х рр. бальна хореографія у Канаді відчула значний вплив радянської школи, оскільки саме у цей період почалась масова еміграція танцівників – вихідців із колишніх союзних республік. Оселяючись у великих містах, вони імпортували свої методи навчання у канадський світ танцю. Їх педагогічна й виконавська діяльність була дуже ефективною і призвела до того, що радянські іммігранти посіли значні позиції у місцевій танцювальній спільноті [14; 98].

У Канаді й донині дуже популярна франшиза студії А. Мюррея, що рекламує навчання бальним танцям як частину елегантного й розкішного способу життя [4]. Є багато й незалежних студій, що існують за рахунок пожертвувань та оплати студентської сплати за навчання. Популяризації бальної хореографії сприяють телевізійні шоу та трансляція локальних і міжнародних змагань зі спортивно-бальних танців для широкої аудиторії. Тут також було експортовано британський формат «Танців із зірками». Канадські продюсери та режисери випускають й чимало телепрограм та кінофільмів, присвячених бальній хореографії. Прикладом є багатосерійні картини «Наступний крок» (The Next Step), що виходить від 2014 р., автор проекту Френка ван Кікен (Frank Van Keeken), «За лаштунками» (Backstage) (2016-2017 рр.), автори Дж

Пертч та Л. Аззопарді (Jennifer Pertsch, Lara Azzopardi) та ін.

На сьогодні Канада є активним членом двох найвпливовіших танцювальних організацій з бальних танців – професіоналів WDSF (національна гілка має назву Canada DanceSport) та аматорів (WDC). Канадці проводять відкриті щорічні змагання, найбільш популярними з яких є Snowball Classic [16] (місто Ванкувер) і La Classique du Quebec (Квебек) [17].

Перспективи подальших досліджень. Саме США стали батьківщиною ексцентричних танців; тут зазнали стилістичної трансформації бальні танці латиноамериканського походження, виникли оригінальні бальні танці. Тому, означена тема, а саме – дослідження історичних процесів розвитку бальної хореографії в Північній Америці, кінця XIX – початку XXI ст., має перспективи для подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Алякринская М. А. Бальный танец в европейской культуре. Ташкент : Фан, 2007. 159 с.
2. Бакина С. Ю. История развития эротических форм в хореографии. *Аналитика культурологии*. 2007. № 7. С. 132-137.
3. Adams K. R. Amazing Grace. *BYU Magazine*. 1998. URL: <https://magazine.byu.edu> (дата звернення 03.09.2021).
4. Arthur Murray Dance Centers: official web-site. URL: <http://arthurmurray.com/> (дата звернення 03.09.2021).
5. Certifications available through NDTA & Certification Process. *National dance teacher's association of America*. URL: <http://www.nationaldanceteachers.org> (дата звернення: 03.09.2021).
6. Caldwell J. English Keyboard Music Before the Nineteenth Century. N-Y: Courier Dover Publications, 1985. 352 p.
7. Canada Dancesport. Rules. *Formerly Canadian Amateur Dance Sport Association*: official web-site. URL: <http://www.dancesport.ca/attachments/File/Rules/2018-19%20CDS%20Rule%20Book%20.pdf> (дата звернення 03.09.2021).
8. Dance Masters of America. URL: <https://dancemastersofamerica.org> (дата звернення 03.09.2021).
9. Dance Studies York University Toronto, Ontario. 2018. 262 p. URL: https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/35021/Outevsky_David_2018_PhD.pdf
10. Dance Vision. International Dancers Association: official site. URL: <https://dancevision.com/> (дата звернення 03.09.2021).
11. Elements of Dance at Each Level. *National dance teacher's association of America*. URL: <http://www.nationaldanceteachers.org> (дата звернення 03.09.2021).
12. How it all started. *World dance sport federation*: official site. URL: https://www.worlddancesport.org/WDSF/History/How_It_All_Started (дата звернення 03.09.2021).
13. NDTA – Purpose & History. *National dance teacher's association of America*. URL: <http://www.nationaldanceteachers.org/about-us> (дата звернення 03.09.2021).
14. Outevsky D. Soviet bodies in Canadian dancesport: cultural identities, embodied politics, and performances of resistance in three Canadian ballroom dance studios: a dissertation ... doctor of philosophy. Dance Studies York University Toronto, Ontario. 2018. 262 p. URL: https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/35021/Outevsky_David_2018_PhD.pdf
15. Rules & Regulations January 2019. *National Dance Council of America*. URL: <https://ndca.org/pdf/2019%20January%20%20Compiled%20Rule%20Book%20Master%20v1.pdf> (дата звернення 03.03.2021).
16. SnowBall Classic: official web-site URL: <http://www.snowballclassic.com/> (дата звернення 03.09.2021).
17. La Classique du Quebec: official web-site URL: <http://www.laclassiqueduquebec.com/> (дата звернення 03.09.2021).
18. Pattillo L. J. History of U.S. Imperial Society of Teachers of Dancing. *National Dance Council of America: вебсайт*. URL: <http://www.ndca.org> (дата звернення 03.09.2021).
19. USA dance silver anniversary (1965–2015) a turning point year for the next 50: web-site. URL: <http://usadance.org/files/usa-dance-50th-anniversary-1965-2015.pdf> (дата звернення 03.09.2021).
20. Yuille H.M. The Uses and Gratifications of Dance Reality Television Shows. Las Vegas: University of Nevada, 2012. 68 p.
21. Where They Danced: Part I. *The Philadelphia dance history journal*. July 7, 2014. URL: <https://philadancehistoryjournal.wordpress.com> (дата звернення 03.09.2021).

References

1. Alyakrinskaya M. A. Ballroom dance in European culture: Fan, 2007. 159 p. [in Uzbekistan]
2. Bakina S. Yu. The history of the development of erotic forms in choreography. *Analytics of cultural studies*, 2007. No. 7. S. 132-137. [in Russia]
3. Adams K.R. (1998) Amazing Grace. *BYU Magazine*. URL: [https:// magazine.byu.edu](https://magazine.byu.edu) [in USA]
4. Arthur Murray Dance Centers:official web-site. URL: [http:// arthurmurray.com/](http://arthurmurray.com/) [in USA]
5. Certifications available through NDTA & Certification Process. *National dance teacher's association of America*. URL: [http://www. nationaldanceteachers.org](http://www.nationaldanceteachers.org). [in USA]
6. Caldwell J. English Keyboard Music Before the Nineteenth Century. N-Y: Courier Dover Publications, 1985. 352 p. [in USA]
7. Canada Dancesport. Rules. *Formerly Canadian Amateur Dance Sport Association*:official web-site. URL:[http://www. dancesport.ca/attachments/File/Rules/201819%20CDS%20Rule%20Book%20.pdf](http://www.dancesport.ca/attachments/File/Rules/201819%20CDS%20Rule%20Book%20.pdf) [in Canada]
8. Dance Masters of America. (2018) URL: [https:// dancemastersofamerica.org](https://dancemastersofamerica.org). [in USA]
9. Dance Studies York University Toronto, Ontario/ 262 p. URL: [https:// yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/35021/Outevsky_David_2018_PhD.pdf](https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/35021/Outevsky_David_2018_PhD.pdf) [in USA]
10. Dance Vision. International Dancers Association: official site. URL: <https://dancevision.com/> [in USA]
11. Elements of Dance at Each Level. *National dance teacher's association of America*. URL: <http://www.nationaldanceteachers.org> [in USA]
12. How it all started. *World dance sport federation*: official site. URL: [https://www. worlddancesport.org/WDSF/History/How_It_All_Started](https://www.worlddancesport.org/WDSF/History/How_It_All_Started) [in USA].
13. NDTA – Purpose & History. *National dance teacher's association of America*. URL: <http://www.nationaldanceteachers.org/about-us> [in USA]
14. Outevsky D. (2018) Soviet bodies in Canadian dancesport: cultural identities, embodied politics, and performances of resistance in three Canadian ballroom dance studios: a dissertation ... doctor of philosophy. *Dance Studies York University Toronto, Ontario*. 262 p. URL:[https://yorkspace.library.yorku. ca/xmlui/bitstream/handle/10315/35021/Outevsky_David_2018_PhD.pdf](https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/35021/Outevsky_David_2018_PhD.pdf) [in Canada]
15. Rules & Regulations January (2019) *National Dance Council of America*. URL:[https:// ndca.org/pdf/2019%20January%20%20Compiled%20Rule%20Book%20Master%20v1.pdf](https://ndca.org/pdf/2019%20January%20%20Compiled%20Rule%20Book%20Master%20v1.pdf) [in USA]
16. Snow Ball Classic: official web-site URL:[http:// www.snowballclassic.com/](http://www.snowballclassic.com/) [in Canada]
17. La Classique du Quebec: official web-site URL: <http://www.laclassiqueduquebec.com/> [in Canada]
18. Pattillo L. J. History of U.S. Imperial Society of Teachers of Dancing. *National Dance Council of America: вебсайт*. URL: <http://www.ndca.org> [in USA]
19. USA dance silver anniversary (1965–2015) a turning point year for the next 50: web-site. URL: <http://usadance.org/files/usa-dance-50th-anniversary-1965-2015.pdf> [in USA]
20. Yuille H. M. The Uses and Gratifications of Dance Reality Television Shows. Las Vegas: University of Nevada, 2012. 68 p. [in USA]
21. Where They Danced: Part I. *The Philadelphia dance history journal*. 2014. July 7, URL: <https://philadancehistoryjournal.wordpress.com> [in USA]

UDK 793.33 «19/20»

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF BALLROOM CHOREOGRAPHY IN NORTH AMERICA, LATE XIX – EARLY XXI CENTURY

Pavliuk Tetiana – Doctor of Art History, Professor.
Kiev National University of Culture and Arts, Kiev

The aim of this article. The purpose of the article is to analyze the historical processes of development of ballroom choreography in North America in the late XIX – early XXI century.

Research methodology are an organic set of basic principles of research: objectivity, historicism, multifactority, systemicity, complexity, development and pluralism, and to achieve the goal, the following methods of scientific knowledge are used: problem-chronological, concrete historical, statistical, descriptive, logical – analytical.

Results. The peculiarities of the North American school of ballroom choreography have been clarified. It was the USA that became the birthplace of eccentric dances, ballroom dances of Latin American origin underwent a stylistic transformation, and original ballroom dances emerged. Important for the world development of ballroom choreography was the popularity of American cinema, the activities of famous masters of ballroom choreography, as well as the formation of a unique style of performing Smooth and Rhythm.

Novelty. For the first time an attempt was made to scientifically study topical issues of ballroom choreography development in North America at the end of the 19th and the beginning of the 21st century.

The practical significance. The research may be used in developing lectures by specialists in choreography.

Key words: ballroom choreography, ballroom dance, competition dance.

Надійшла до редакції 17.12.2021 р.

УДК 792.82

ТВОРИ І. СТРАВІНСЬКОГО В БАЛЕТІ: ХРОНОЛОГІЯ ТА ТИПОЛОГІЯ

Грек Володимир Анатолійович – заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри естрадно-сценічних жанрів, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-8622-3082>
v.hrek@kmaecm.edu.ua

Луговенко Тетяна Георгіївна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри естрадно-сценічних жанрів, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-8622-3082>
<https://doi.org/10.35619/ucp.mk.v38i.479>
t.luhovenko@kmaecm.edu.ua

У статті стверджується, що твори І. Стравінського стали основою для створення великої кількості хореографічних вистав як класичного та неокласичного стилю, так і в постмодерністській естетиці упродовж ХХ – перших двох десятиліть ХХІ століття. Проведено умовну диференціацію балетів за групами: ранні балети «Жар-птиця», «Петрушка», «Весна священна»; балетні вистави після 1913 р. – традиційні та синтетичні; не балетні твори, що стали музичною основою для балетних інтерпретацій. Першим постановником більшості творів І. Стравінського на не балетну музику був Дж. Баланчин у трупі «Нью-Йорк Сіті Балет».

Ключові слова: балети Ігоря Стравінського, балетний театр, не балетна музика, хореографія, танець.

Постановка проблеми. Хореографічні вистави на музику І. Стравінського складають сьогодні значну частину репертуару світового балетного театру, зокрема й українського. Причому, твори композитора стають основою різностильових балетів, що свідчить не лише про безмежний інтерпретаторський потенціал його творів для хореографічного мистецтва, а й про те, що у музиці композитора закладено чимало новітніх тенденцій, які не втратили актуальності.

Актуальною є проблема збереження особливих нюансів музичної та хореографічної творчої спадщини митців й осмислення того, як відбувався творчий процес під час інтерпретації спадщини та створення нових хореографічних вистав у відповідності до сучасних трендів. Також проблема співпраці композиторів й балетного театру є однією з найактуальніших протягом тривалого часу. Великою удачею для балету став прихід І. Стравінського до «Російських сезонів» С. Дягілева на початку ХХ ст., плідна співтворчість із Дж. Баланчиним, написання великої кількості не балетної музики, яка стараннями балетмейстерів була втілена засобами хореографічного мистецтва. І цей величезний скарб потребує комплексного осмислення та концептуалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Масштабність феномена «балети на музику І. Стравінського» зумовила появу ряду досліджень, спеціально присвячених різним його аспектам, зокрема, написання перших трьох балетних вистав (І. Вершиніна [2] та ін.), балетним виставам Дж. Баланчина на музику І. Стравінського (В. Гацелюк [3], С. Наборщикова [8] і ін.), інтерпретаціям балету «Весна священна» (С. Яніна-Ледовська [14] та ін.), балетам на музику композитора на українській сцені (Т. Луговенко та В. Грек [6] й ін.) тощо.

Одночасно, жоден історик балетного мистецтва, чиї праці торкалися різних ракурсів розвитку хореографії ХХ – перших двох десятиліть ХХІ ст. не оминали балетів на музику І. Стравінського. Музикознавці (Б. Асаф'єв [1], І. Вершиніна [2], М. Загайкевич [5], Б. Ярустовський [15] та ін.) також у своїх працях, присвячених композиторському феномену І. Стравінського, не могли оминати проблему втілення творів І. Стравінського на балетній сцені. Однак комплексного дослідження, присвяченого інтерпретаціям творів І. Стравінського на балетній сцені в історичній ретроспективі (від постановки перших балетів і до сьогодення) знайдено не було. Першим кроком до розробки концепції такого дослідження є представлена стаття.

Мета статті – осмислити на концептуальному рівні феномен балетів на музику І. Стравінського, виявити типологію його творів в оптиці балетного театру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Твори І. Стравінського інтерпретовані майстрами балетної сцени складають значну частину репертуару світового балетного театру сьогодення. Серед